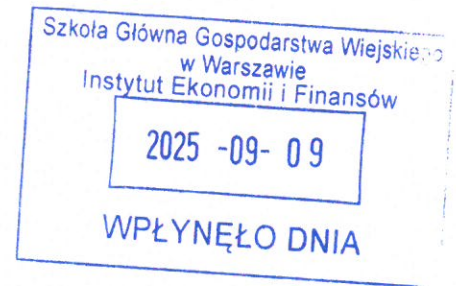

Poznań, 31.08.2025 r.

dr hab. Małgorzata Kołodziejczak, prof. UPP
Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie
Wydział Ekonomiczny
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Brzychcy
pt. „Ekonomiczne aspekty decyzji migracyjnych cudzoziemców z Ukrainy kształcących
się w medycznych zawodach regulowanych w Polsce”
napisanej pod kierunkiem promotora naukowego dra hab. Jakuba Kraciuka, prof.
SGGW, przy udziale promotora pomocniczego dr Elżbiety Kacperskiej w Instytucie
Ekonomii i Finansów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

1. Podstawa wykonania recenzji

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani mgr Katarzyny Brzychcy została przygotowana w odpowiedzi na pismo z dnia 26 czerwca 2025 r. wystosowane przez Przewodniczącą Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse SGGW w Warszawie dr hab. Barbarę Gołębiowską, prof. SGGW. Podstawą formalną jest uchwała nr 50/EIF-2024/2025 z dnia 24 czerwca 2025 r. Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse SGGW w Warszawie oraz art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.).

2. Cel rozprawy i założenia badawcze

Doktorantka uzasadniła wybór tematu potrzebą rozpoznania kryteriów migracyjnych i czynników posiadających największą siłę wpływu na decyzje migracyjne o wyborze rynku pracy. W ocenie Autorki wyniki badań mają wartość naukową i użyteczną, a praca dostarcza narzędzi do skuteczniejszego planowania i wdrażania rozwiązań dotyczących rekrutacji, adaptacji i integracji zawodowej cudzoziemców, zrównoważonego rozwoju systemu zdrowia, poprawy jakości świadczeń medycznych oraz zwiększenia atrakcyjności polskiego rynku pracy dla specjalistów z zagranicy (s. 12).

Głównym celem ocenianej rozprawy doktorskiej była *identyfikacja oraz ocena kryteriów ekonomicznych i pozaekonomicznych determinujących decyzje migracyjne cudzoziemców z Ukrainy kształcących się w medycznych zawodach regulowanych w Polsce* (s. 12). Dla realizacji celu głównego wyznaczono pięć celów cząstkowych (s. 12), które sprowadzały się do:

- przedstawienia struktury cudzoziemców z Ukrainy kształcących się w Polsce w deficytowych medycznych zawodach regulowanych;

- zidentyfikowania narzędzi polityki migracyjnej Polski, które wspierają cudzoziemców z Ukrainy w podejmowaniu studiów w medycznych zawodach regulowanych w Polsce;
- określenia ekonomicznych i pozaekonomicznych warunków pracy w deficytowych medycznych zawodach regulowanych w Polsce;
- oceny potencjału zabezpieczenia rynku pracy w Polsce oraz identyfikacji ograniczeń dotyczących zatrudniania cudzoziemców z Ukrainy w deficytowych medycznych zawodach regulowanych;
- wskazania czynników wpływających na decyzje migracyjne cudzoziemców z Ukrainy kształtujących się w Polsce w deficytowych medycznych zawodach regulowanych.

W kontekście sformułowanego celu głównego i pięciu celów cząstkowych, postawiono trzy hipotezy badawcze (s. 13) o następującej treści:

H1: Liberalizacja polityki migracyjnej w Polsce przyczyniła się do zwiększenia liczby imigrantów z Ukrainy podejmujących studia na kierunkach kształcenia w medycznych zawodach regulowanych.

H2: Poczucie bezpieczeństwa i stabilizacja życiowa mają istotny wpływ na decyzje studentów z Ukrainy o pozostaniu na polskim rynku pracy i podjęciu pracy w medycznym zawodzie regulowanym w Polsce.

H3: Czynniki ekonomiczne są głównym motywatorem do pozostania cudzoziemców z Ukrainy na polskim rynku pracy w medycznych zawodach regulowanych.

Oceniając ogólnie pozytywnie postawione hipotezy, muszą jednak zauważyć, że wydają się one dość oczywiste. Ich weryfikacja także nie jest jednoznaczna, ponieważ nie wskazano, która część badania dotyczy weryfikacji poszczególnych hipotez. Zastrzeżenia budzi także niewystarczający opis zastosowanej metody PLS-SEM. W części metodycznej znajdują się dość ogólne rozważania na jej temat, brak natomiast konkretnego przedstawienia założeń metody, opisu kolejnych kroków, warunków jej zastosowania i jej adekwatności do podjętego problemu badawczego. W badaniu wzięło udział 226 osób. Liczba konstruktów wynosi 10 a liczba opisujących je wskaźników refleksyjnych wynosi 37 (co również nie zostało wskazane w części metodycznej). Stabilność estymacji wymaga odpowiedniej liczby obserwacji na wskaźnik, przy czym zwykle przyjmuje się za minimum, aby próba była dziesięciokrotnie większa (choć zaleca się wyższe wartości), niż największa liczba wskaźników dla jednej zmiennej ukrytej. Biorąc pod uwagę liczbę wskaźników przypisanych do poszczególnych konstruktów oraz specyfikę badanego zagadnienia i próby można uznać, że ten warunek został spełniony. Pewne wątpliwości w zakresie reprezentatywności badania budzi jednak nadreprezentacja respondentów z uczelni warszawskich, która może w istotny sposób wpływać na strukturę odpowiedzi w badaniu ankietowym. Doktorantka ma zapewne świadomość tych ograniczeń, pisząc na stronie 20, że *nie należy bezkrytycznie stosować małych prób w tej metodzie. Choć program komputerowy może zadziałać i przedstawić wyniki, to moc statystyczna uzyskanych wyników może być dyskusyjna*. Akceptując wielkość i strukturę próby, warto byłoby jednak dla zachowania rzetelności naukowej wyraźnie wskazać w części empirycznej i we wnioskach na ograniczenia wynikające z nierównomiernego rozkładu przestrzennego respondentów. Ośrodek warszawski charakteryzuje się określoną specyfiką społeczno-ekonomiczną ale także kulturową, co może znacząco wpływać na wyniki badania i w zasadzie uniemożliwia odpowiedzialne uogólnienie wniosków dla obszaru Polski. Dla

większej przejrzystości wskazane byłoby także umieszczenie formularza ankiety w aneksie do pracy.

3. Struktura i zawartość merytoryczna rozprawy

Rozprawa doktorska łącznie liczy 326 stron. Składa się z części wstępnej, pięciu rozdziałów, podsumowania i wniosków, bibliografii, spisu rysunków i tabel. W pracy znajdują się 74 rysunki i 19 tabel oraz zamieszczono łącznie 378 pozycji bibliograficznych. Układ pracy i treści jest ogólnie poprawny. Autorka zaczyna od zagadnień ogólnych, stopniowo przechodząc do problemów bardziej szczegółowych i analizy ilościowej, realizuje postawiony cel pracy. Nie ustrzegła się jednak przy tym wielu błędów redakcyjnych i technicznych, które zostaną omówione w dalszej części recenzji. Czytając pracę można odnieść wrażenie, że była pisana w pośpiechu a Autorce zabrakło czasu na jej sprawdzenie i korekty.

W rozdziale pierwszym pracy pt. *Zjawisko migracji ludności* Autorka dokonała przeglądu wybranych teorii migracji oraz omówiła zagadnienie decyzji migracyjnych. W rozdziale 1.3. *Ekonomiczne oraz pozaekonomiczne teorie migracji* zabrakło, zwłaszcza w początkowej części, wyraźnego wyodrębnienia teorii ekonomicznych i pozaekonomicznych.

W rozdziale drugim pt. *Polityka migracyjna* Doktorantka odniosła się do polityki migracyjnej, jej skuteczności aby następnie skupić się na polityce migracyjnej Polski. W tym rozdziale istnieje wiele nieścisłości, jednak zwrócę uwagę na dwie najbardziej wyraźne:

- Na s. 108 Autorka opisując sytuację Polski do 2023 roku w *ciągu ostatnich lat...* powołuje się na źródło z roku 2008 (Jackson, Parkes, 2008, s. 42) i 2000 roku (Meyers, 2000, s. 1251).
- Na s. 110 przy charakterystyce polityki migracyjnej w Polsce zabrakło odniesienia do sytuacji po dniu 24 lutego 2022 roku, kiedy to przyjmowano migrantów / uchodźców z Ukrainy i informacji, jakie nadano im uprawnienia. Jest tylko wzmianka o tym, z której części Ukrainy, w jakim okresie było więcej uchodźców: *Autorzy zauważyli zmiany w strukturze imigracji z Ukrainy do Polski w latach 2014-2021 oraz 2022-2024. W pierwszym okresie dominowali imigranci z zachodniej Ukrainy ... (Strzelecki, Kluza, 2024, s. 51-52).* To w tym rozdziale dotyczącym polityki migracyjnej należało się odnieść do tzw. specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy: Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Dz.U. 2022 poz. 583, a w dysertacji informacje te pojawiają się dopiero na s. 201.

Najwięcej zastrzeżeń budzi rozdział trzeci pt. *Rynek usług medycznych w Polsce*, który ma w dużej części charakter odtwórczy. Rozdział sprawia wrażenie pisanego pośpiesznie i nie do końca przemyślanego. Przede wszystkim zabrakło jasnego określenia, czym jest rynek usług medycznych, jakie są jego elementy i specyfika. Być może stąd wynika dalsza, dość chaotyczna forma prezentacji treści. Układ podrozdziałów nie został należycie przemyślany a ich tytuły nie są spójne z tytułem rozdziału. Autorka rozpoczęła rozdział od podrozdziału pt. *Funkcjonowanie rynku usług medycznych*, w którym przedstawiła, przekleając z kilku źródeł, rysunki i przepisując z nich tekst. Zdecydowanie większą wartość merytoryczną miałoby samodzielnie zestawienie przez Autorkę danych statystycznych, a następnie przedstawienie

i przedyskutowanie zmian sytuacji w ostatnich latach w odniesieniu do szerszego kontekstu ekonomicznego, społecznego i politycznego. Ponadto rynek to popyt, podaż i cena, brak tych elementów w opisie, co wynika najprawdopodobniej z braku zdefiniowania rynku usług medycznych na początku rozdziału. Występują także błędy redakcyjne, np. pod rysunkiem 5 podano błędnie numer strony 59 zamiast 104, podobnie pod rysunkiem 7 podano numer 61 zamiast 55. Dane na rys. 8 dla roku 2022 należałoby zestawić z danymi z 2014 roku, do którego Autorka odnosi się w tekście (s. 124-125).

Przedstawiając strukturę wieku kadry medycznej w Polsce w rozdziale 3.3. (s. 132) Doktorantka opisała ją na podstawie danych z roku 2020, podobnie dane dot. wynagrodzeń na s. 140. Pomimo dostępności nowszych danych np. z 2021, 2022 i 2023 roku oraz nowszych źródeł literaturowych, Autorka często w pracy korzystała ze starszych danych i publikacji. Z kolei w tabelach 5 i 6 (s. 142 i 143) Autorka odwołała się do najnowszych danych. Taki nieuzasadniony brak spójności czasowej utrudnia właściwą ocenę badanego zjawiska. Niektóre treści nie zostały dostatecznie usystematyzowane, na przykład opisując zmiany w wynagrodzeniach, niepotrzebnie pokazano, o ile wzrosło wynagrodzenie w każdej grupie zawodowej (5x), podczas gdy w każdej z opisywanych grup zostało ono zwiększone o 12,8%.

W opisie sytuacji ekonomicznej i społeczno-demograficznej lekarzy w rozdziale 3.4.2. Autorka podaje, że liczba pracujących bezpośrednio z pacjentem lekarzy w Polsce wzrosła z poziomu 125,3 tys. w 2019 roku do 132 527 tys. (błąd zapisu jednostek) w 2022 roku (GUS, 2023). Wg GUS (2023, s. 146-147): Zdrowie i ochrona zdrowia w 2022 r., jeśli to źródło Autorka miała na uwadze, liczba tych lekarzy wyniosła 131,4 tys.

W tekście (s. 151) błędnie podano, że średnia liczba praktykujących lekarzy w krajach OECD wynosi 3,7%, podczas gdy to jest liczba lekarzy przypadająca na 1000 mieszkańców (a więc 3,7 promila). Na rysunku 14 (s. 152) znajduje się 25 państw Unii Europejskiej, a nie jak podaje Autorka 27, a średnia dla Grecji wynosi 6,3, a nie 6,1 (s. 153). Nie zrozumiałe jest również zdanie ze s. 153: *Warto jednak zauważyć, że uwzględnianie tego wskaźnika jako miarodajnego może być mylące ze względu na obecność na tej samej liście Grecji z wskaźnikiem 6,1 i Luksemburga z wskaźnikiem 3,0*. Można domyślać się sensu tego skrótu myślowego, ale w pracy pisemnej powinno być jasne, co Autorka miała na myśli.

Na s. 157 Autorka pisze: *Naczelna Izba Lekarska wskazuje na konieczność zwiększenia wynagrodzenia lekarzy do trzykrotnej wartości średniej krajowej, co zgodnie z danymi Ogólnopolskiego Związku Zawodowego Lekarzy powinno być równe 14 962 zł netto w sektorze publicznym* – nie wiadomo o który rok chodzi.

Na końcu tego rozdziału, w ostatnim akapicie, brakuje początkowej części zdania (s. 174).

W rozdziale czwartym pt. *Kształcenie cudzoziemców w Polsce* omówiono zagadnienia dotyczące kształcenia cudzoziemców w Polsce. Układ podrozdziałów i wywód jest logiczny oraz dość spójny, jednak podobnie jak w pozostałych częściach pracy, występuje wiele błędów i nieścisłości. Oto kilka przykładów:

- Na s. 184 brak źródła przy stopie zwrotu z wykształcenia 4-5%.
- Na s. 189 i s. 190 – rys. 30 – w tekście podano, że średnia zrekrutowanych studentów w krajach OECD wyniosła 10,4 (OECD Europa 8,2), natomiast na rysunku 30 zaznaczono jako średnią OECD 13,3%, która z nich jest właściwa?
- Na s. 191 na rys. 31 jaką wartość, w jakich jednostkach Autorka ma na myśli?

- Najslabszą stroną tego rozdziału jest opis danych zawartych na rysunkach, przede wszystkim w rozdziale 4.6., brak staranności, spójności.
- Na rysunkach 46 i 51 zamieszczono te same dane.
- Na s. 204 Autorka pisze o zmniejszającej się liczbie uczelni, a w następnym zdaniu odnosi się już do zmniejszającej się liczby studentów, natomiast brak informacji o ile zmniejszyła się w Polsce liczba uczelni.

Rozdział piąty pt. *Decyzje migracyjne cudzoziemców z Ukrainy kształcących się w medycznych zawodach regulowanych w Polsce* zawiera wyniki badania ankietowego przeprowadzonego od sierpnia do grudnia 2022 roku wśród studentów kształcących się na medycznych kierunkach regulowanych. Próba obejmowała 226 ankiet.

Najpoważniejszym zastrzeżeniem jest brak reprezentatywności badania w układzie terytorialnym. Wyniki zaprezentowane na stronach 233-234 wskazują, że w rozdziale 5 przeprowadzono w większym stopniu badanie dot. cudzoziemców z Ukrainy kształcących się w medycznych zawodach regulowanych, w warszawskich uczelniach, a nie ogółem w Polsce (pierwsze cztery pozycje to 64,6%), a jeżeli pozycja „inna uczelnia” wskazuje na inną uczelnię w Warszawie, to wtedy udział wynosi 76,6%. Ponadto nie wiadomo, czy któreś uczelnie wymienione poniżej pozycji „inna uczelnia” zawierają się w tej kategorii. Jeśli tak, to należało to właściwie oznaczyć. Po wyeliminowaniu pozycji „inna uczelnia” suma z ostatniej kolumny daje 226 osób i jest to spójne z informacją na s. 228, a po wyeliminowaniu udziału 11,95% otrzymujemy 99,99% Jednak w takim razie pięć pierwszych pozycji powinno dać odpowiednio 226 i 100% (ew. 99,99%) a tak nie jest.

Niektóre czynniki wymienione na rysunku 66 nie zostały uwzględnione w procesie decyzyjnym, jednak nie zostało dostatecznie jasno wyjaśnione w tekście, dlaczego nie wzięto ich pod uwagę. Brak w tabeli 12 wskaźnika V69 i V72 (są na rys. 67, 68 i w tab. 14) oraz prawdopodobnie błędnie wpisano na rys. 67, 68 i w tab. 14 wskaźnik V59 zamiast V57 tak jak jest w tabeli 13. Ponadto brak jest wyjaśnienia skrótu VIF (s. 260), a na rysunkach 61 i 64 zamieszczono te same dane.

W części pracy zatytułowanej *Podsumowanie i wnioski* Autorka, odnosząc się do postawionych hipotez, jasno wskazuje na odrzucenie hipotezy H3, jednak w przypadku hipotez H1 i H2 pisze o braku podstaw do ich odrzucenia. Jednak nie oznacza to automatycznie przyjęcia hipotezy. Badanie powinno być tak zaplanowane i zrealizowane, aby udzielić jasnej odpowiedzi na temat przyjęcia lub odrzucenia hipotezy. Brak również jasnego wskazania, które części badania decydowały o przyjęciu lub odrzuceniu hipotez i w której części pracy zostały one opisane.

Wypunktowane wnioski 1, 2, 6, 8, 9 wynikają z literatury a nie z przeprowadzonego badania empirycznego. Większość najważniejszych informacji została zawarta w części pracy *Interpretacja wyników przeprowadzonego badania*. Niestety nie znalazło to dość mocnego wyrazu w *Podsumowaniu i wnioskach*. Tymczasem to właśnie te wyniki stanowią o wartości pracy i powinny zostać syntetycznie przedstawione, najlepiej jako krótkie, wypunktowane wnioski zawierające najważniejsze elementy i oddające sens tego, co wynikało z badania.

Autorka wskazuje także na ograniczenia przeprowadzonego badania, ale skupia się na zaleceniu wykorzystania większej liczby zmiennych i czynników. Tymczasem podstawową słabością przeprowadzonego badania jest jego ograniczona reprezentatywność. Niepotrzebnie

i nadmiernie rozbudowano opis znaczenia wartości pracy i jej potencjalnego wykorzystania. Wnioski powinny zawierać tylko to, co wynika z badań i ewentualne rekomendacje.

4. Uwagi szczegółowe i strona formalna rozprawy

1. Praca napisana jest na ogół jasnym językiem, wywód jest logiczny, jednak w pracy pojawiają się usterki interpunkcyjne, stylistyczne i edytorskie:
 - W wielu miejscach brak przecinków przed wyrazami: „który”, „co”, „jak” i „to”. Za to często pojawiają się niepotrzebne przecinki przed „a”, „oraz” a także „i”.
 - Pojawiają się także niepotrzebne kropki przed nawiasem i niepoprawne formy zapisu okresów czasu.
 - Nie należy zaczynać zdania od liczby, np. *14 lutego 2017 roku...* (s. 103), *237 lekarzy...* (s.114), *35,8%...* i *7,9%...* (s. 232).
 - Części ułamkowe liczb podaje się po przecinku a nie po kropce, np. s. 208, 215, 237-241, 243, 245-247, 256, 258, 262.
 - Można zauważyć liczne usterki stylistyczne, miejscami styl emocjonalny, ponadto często występują literówki oraz brakujące znaki lub wyrazy w zdaniach, np.: w tytule rozdziału 5 brakuje „w”: *...kształcących się medycznych zawodach...* zamiast *...kształcących się w medycznych zawodach* (s. 7, 228), Fawcetta zamiast Fawcett (s. 43), Peterson zamiast Petersen (s. 72, 73), *Zgodnie z Meyrsem* zamiast *Zgodnie z Meyersem* (s. 86), *przetawione* zamiast *przedstawione* (s. 56), *głównie* zamiast *głównie* (s. 74), *Istotnym aspektem ... mają ekonomiczne uwarunkowania* zamiast *Istotnym aspektem... są ekonomiczne uwarunkowania* (s. 138), Roszkowska, 20221 zamiast Roszkowska, 2021 (s. 75 – 2x), *zostały* zamiast *zostały* (s. 284), *Polskę* zamiast *nasz kraj* (s. 139), *...że coraz więcej większej liczbie prac...* zamiast *że w coraz większej liczbie prac* (s. 83), rok 2022/20 (s. 204) o jaki rok akademicki chodzi? „gdzie” powinno być z małej litery, przed tym wyrazem nie ma nigdzie zakończenia zdania (s. 65-71), powtórzenia np. *konsekwencją* (s. 173),
 - Zdarza się podwójne omówienie tych samych treści, np. prognoz GUS do 2050 roku (s. 122 i 130) oraz ruchu chorych na podstawie danych GUS, 2023 (s. 121 i 122).
 - Nie można zamiennie używać nazw województw i regionów. Małopolska (s. 119) to nie jest to samo co województwo małopolskie, tak samo Warmia i Mazury to nie to samo, co województwo warmińsko-mazurskie.
 - Nazwy województw należy pisać z małej litery, np. województwo śląskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie (s. 120).
 - Należy być ostrożnym przy używaniu niektórych stwierdzeń, np. *obecnego intensywnego napływu uchodźców wojennych po wybuchu wojny w Ukrainie 24 lutego 2024 r.* (s. 88). Rozumiem, że kiedy Autorka formułowała te treści, sytuacja ta miała miejsce, natomiast obecnie ten napływ uchodźców wojennych nie jest już tak intensywny, wyrażenie *obecny* można było pominąć, tym bardziej, że określony został ściśle czas.
 - Niepoprawny sposób zapisu wielkości liczbowych: *...9 miliardów 861 milionów 505 tysięcy złotych, a centrali NFZ - 6 miliardów 500 milionów 876 tysięcy złotych* (s. 125-

126), należałoby te wielkości zapisać odpowiednio: 9 861 505 tys. zł lub 9,9 mld zł i 6 500 876 tys. zł lub 6,5 mld zł.

- Skróty się pisze bez kropki, na s. 117 – 2x, 119, 120, 168, 319 – 3x i 320 jest zapisany z kropką.
 - Na wielu stronach pozostawiono puste miejsca, np. s. 151, 153, 206, 208, 219-223, 268.
 - Stosowanie skrótów myślowych, np. „Agencja” (s. 199, 203), nie wiadomo o jaką agencję chodzi Doktorantce.
 - Przy pierwszym pojawieniu się skrótu należy zapisać jego pełną nazwę np. skrót NAWA pojawia się po raz pierwszy na s. 10, a pełna jego nazwa i skrót dopiero na s. 204.
2. Tabele i rysunki umieszczone w pracy stanowią na ogół czytelną ilustrację prezentowanych treści, jednak:
- Wskazana byłaby bardziej staranna edycja tabel i rysunków:
 - brak spójnego oznaczania rysunków (kolory, czcionka, legenda, liczba miejsc po przecinku, miejsce oznaczania jednostek) np. rys. 36 i 37, następnie 39, 40 i 41; 43 i 46;
 - brak lub błędnie oznaczone jednostki w tytułach np. rys. 6, 7, 9, 27 i 28;
 - wartości w tabelach nie są podawane do tej samej liczby miejsc po przecinku np. tab. 5, 7 (brak spójności);
 - brak daty dostępu przy źródle z zasobów Internetu: tab. 5;
 - zamiast zamieszczać skrót jednostki obok liczby w komórce tabeli np. tab. 10 (%), tab. 11 (razy), lepiej umieszczać je w nagłówkach kolumn.
 - Brak odwołań do tabel: 5, 6, 7, 8 i 17 oraz rysunków 1, 16, 18, 35, 37, 41, 50 i 59.
 - Autorka w tekście pracy zamiast stosować numerację tabel lub rysunków stosuje niekiedy sformułowania „poniższa tabela/poniższy rysunek”, np. s. 29, 31, 34, 143, 157, 168, 173, 181, 206, 223, 233, 260.
 - Wszystkie ilustracje są opisane jako rysunki, niestety Autorka używa w tekście często także określenia wykresy, np. s. 15, 155, 157, 206, 223, 228, 233, 265-266, 270.
 - Autorka używa sformułowania „tabela przedstawia”, lepiej pisać „w tabeli przedstawiono”, np. s. 29, 31, 34, 139, 189 i 270.
 - Tabela nie stanowi tekstu w pracy, dlatego nie podaje się jej po dwukropku (s. 157).
 - Tabele 7 i 8 zawierają powtórzenie informacji z tab. 5 (s. 157 i 173 oraz s. 142).
3. Najwięcej zastrzeżeń odnosi się do spisu literatury i do odwołań bibliograficznych w tekście pracy.
- Bibliografia składa się łącznie z 378 pozycji, przy czym niektóre pozycje zostały zapisane w niej podwójnie (9 pozycji, np. Janicki, 2007; Meyers, 2000), bądź zapisano w niej pozycje, do których nie ma odwołania w tekście (około 60 pozycji, np. Blalock, 1961, 1964; Hair, Anderson, Tatham, Black, 1998; Hair, Sarstedt, Ringle, Mena, 2012; Kaczmarczyk, 2018; Nogle, 1996) oraz brakuje wielu pozycji, do których znajdują się odwołania w tekście pracy (około 150 pozycji, np. Anacka, Okólski, 2018; Castles, 2000, 2004; Raport NIPiP, 2022; Stock, 2019; Stouffer, 1960; Taylor, 1986; Timothy, Hatton, 1998).
 - W bardzo wielu pozycjach w spisie literatury są błędne zapisy, np.:

- brak spójności w zapisach pozycji w spisie literatury, np.: pozycje zwarte podane bez nazwy wydawnictwa (np. Mayda, Patel, 2006), pozycje z czasopism podane bez numeru czasopisma (np. Wang, 1998), zakresu stron (np. Fornell, Larcker, 1981), bez nr DOI, gdy występuje (np. Gefen, Straub, Boudreau, 2000) lub wszystkich tych elementów jednocześnie (np. Li, Bray, 2007);
- kolejność nazwisk autorów w wielu pozycjach nie jest prawidłowa np. Campbell, D.T., Cook, T.D. (1979) powinna być zapisana w kolejności nazwisk tak jak jest podawana w tekście pracy, czyli Cook T.D., Campbell, D.T. itp.;
- błędy w zapisie wielu pozycji literaturowych (np. Chojnicki, 1996, Karolewski, 2023, Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju: do roku...), w tym niedokończone zapisy (np. Holska, 2016, Johnson, 1971);
- niektóre pozycje nie są wyodrębnione jako oddzielne pozycje Düvell, F. (Ed.) (2005) zapisana łącznie z de Hass, a Portes, A. (1981) ze Strzelecki, P., Kluza, S. (2024);
- brak oznaczeń dla kilku pozycji tego samego autora z jednego roku, należałoby oznaczyć je przy roku a, b, c itd., np. de Hass, H. (2010), Ministerstwo Zdrowia (2022);
- błędy w poprawności zapisu nazwisk np. Goldberger A.S., Duncan, O.D, a nie Goldberg A, Duncan, O.;
- W przypadku tekstu pochodzącego z języka posługującego się innym alfabetem (np. cyrylicą) należało w zapisie użyć transliteracji: Tamarkina, O.L., Baidak, L.I. (2023);
- nie wszystkie pozycje są ułożone w porządku alfabetycznym;
- w niektórych źródłach internetowych brak linku i daty dostępu.
- Błędne zapisy odwołań do pozycji literaturowych w tekście pracy, np.:
 - w treści pracy jest inny rok publikacji np. Bianchi, M. (2013) ujęto jako Bianchi (2005); Domański, S.R. (1990) jako Domański (1993); Makulec, A. (2011) jako Makulec (2013); Mayda A.M., Patel K. (2006) ujęto jako Mayda i Patel (2004);
 - publikacje dwóch autorów podano w treści pracy jako jednego np. Bluszcz, J., Matachowska U. (2022) jako Bluszcz (2022);
 - w publikacjach trzech lub więcej autorów często podane jest nazwisko tylko pierwszego autora, a powinno być nazwisko pierwszego autora i zapis „i in.” np. Brandenburg i in. (2019), Kacperska i in. (2019);
 - błędy w zapisach nazwisk np. Blackler, a nie Blacker, Hagen-Zanker, a nie Hagen-Zankerm; de Haas, de Jong (raz przyimek „de” zapisywany jest z wielkiej, raz z małej litery, czasami łącznie z nazwiskiem);
 - w tekście pracy należy zachować kolejność nazwisk wynikającą z zapisu w publikacji w spisie literatury np. Tversky, A., Fox, C.R. (1995), a nie Fox i Tversky (1995);
 - niektóre pozycje niepotrzebnie zapisane są łącznie z inicjałem imienia np. Rezaei, H.; inicjał imienia podaje się przed nazwiskiem, gdy jest więcej autorów o tym samym nazwisku, np. E.K. Browning, J.M. Browning;
 - brak podanego roku wydania np. DGIS; Hagen-Zanker;
 - czeski błąd – powinno być Wright 1986, a jest 1968 (s. 17).

- Brak spójności w odwoływaniu się do pozycji literaturowych, np.
 - część odwołań do pozycji autorstwa dwóch autorów w treści pracy zapisano po przecinku (np. Howlett, Giest, 2013), a część ze spójnikiem „i” (np. Łodziński i Szonert, 2017);
 - część odwołań w treści pracy ma przecinki po nazwisku przed rokiem (np. Cantwell, 2011), a część nie (np. Bourdieu 1986; Coleman 1988);
 - publikacje trzech i więcej autorów raz zapisano po pierwszym nazwisku z „et. al.” (Massey et al., 1993), a innym razem „i in.” (np. Ryan i in., 2008);
 - raz nazwiska autorów w tekście pracy są odmieniane jak np. Zdaniem Meyersa (s. 86, 95), innym razem nie np. Zdaniem Czaika i de Haas (s. 86);
 - niektóre publikacje zapisano z podaniem numeru strony, mimo że nie były to cytowania (np. Żebrowski, 2008, s. 30), inne bez (np. Blaug, 1976);
 - brak numerów stron przy cytowaniach, np. Kubiak, 2001 (s. 144), Sobieska, 2012 (s. 146), ponadto niektóre cytowania są zapisane w cudzysłowie a inne kursywą, powinno to być ujednolicone; przyjmuje się, że kursywą zapisuje się wyrażenia obco brzmiące i tak też uczyniono w dysertacji poza wyrażeniem np. na s. 44, 207;
 - niekiedy autor jest podawany tylko raz w danym fragmencie np. *Sassen (1996) wskazuje...*, innym razem podawany jest na początku i końcu danego fragmentu np. *Sjastaad (1962) zauważa... (Sjastaad, 1962, s. 91)*;
 - brak zachowanej chronologii przy odwoływaniu się do kilku źródeł, przy czym gdy jest kilka pozycji różnych autorów z tego samego roku, to należy stosować w tej części porządek alfabetyczny, brak tego przy np. *Benhabib 1996; Ortega 2005; Facchini i Willman 2005*.
 - wiele błędnych zapisów w odniesieniu do cytowania pośredniego; gdy się je stosuje, to w spisie literatury umieszcza się tylko pozycje, z których się bezpośrednio korzystało, np. Autorka podaje na s. 64: Wang, 2010, s. 16, za Mazzarol i in., 2003, a w spisie literatury znajduje się zarówno Wang, 2010 i Mazzarol i in., 2003. Innym razem na s. 82 jest: Mynarska, 2012, s. 84 za: Ajzen i Fishbein, 1980; Fishbein i Ajzen, 1975 (tych dwóch pozycji prawidłowo nie umieszczono w spisie literatury), a na kolejnej stronie bezpośrednio się do nich odwołuje;
 - przetłumaczono nazwę instytucji ze źródła, w spisie literatury jest: World Bank (2023a), a w tekście Bank Światowy (2023a), odwołania do źródeł w pracy zapisuje się analogicznie jak w spisie literatury.
- W części pracy nie odwołano się do źródeł literaturowych, np. akapit na s. 38/39, 50/51. Fragment na s. 90 od „Fundamentem ...” do „...potrzeby migrantów” nie posiada odwołania do źródła mimo, że w części tej podano w cudzysłowie dwie zasady dot. migracji. Na początku rozdziału 2.3. (s. 102) jest odwołanie do danych statystycznych pochodzących prawdopodobnie z publikacji *Historia Polski w liczbach. Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1994*, jednak brak tam podanego źródła, również brak źródła w pierwszym akapicie przy danych statystycznych na s. 121.
- Nieprecyzyjne podawanie źródeł instytucji, np. NIK, NBP, GUS, IOM, WHO, OECD w tekście pracy i w spisie literatury; W treści pracy każda pozycja powinna być podawana w taki sposób jak brzmi początkowy jej zapis w spisie literatury, np. odwołanie do pozycji podanej w spisie bibliografii jako *Narodowy Bank Polski (2023)*.

Sytuacja życiowa... raz rozpoczyna się od tytułu: Sytuacja życiowa..., NBP, 2023, a innym razem od skrótu nazwy instytucji NBP, 2023.

5. Konkluzja końcowa

Mgr Katarzyna Brzychcy podjęła się zbadania aktualnego i ważnego zagadnienia, dotyczącego ekonomicznych aspektów decyzji migracyjnych cudzoziemców z Ukrainy kształcących się w medycznych zawodach regulowanych w Polsce. Jej rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Autorka zrealizowała sformułowany cel badań, wykazując się ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie ekonomia i finanse oraz potwierdziła umiejętność prowadzenia pracy naukowej. Sformułowane w recenzji uwagi nie dyskwalifikują wartości merytorycznej i nie uniemożliwiają wystawienia ogólnie pozytywnej oceny przedłożonej rozprawy.

Biorąc pod uwagę dobór tematu, założenia badawcze i przyjęte podejście metodyczne, jak również wartość merytoryczną i formalną rozprawy, stwierdzam że oceniana rozprawa doktorska odpowiada wymogom stawianym w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.).

Na tej podstawie wnioskuję do Rady Dyscypliny Ekonomia i Finanse SGGW w Warszawie o przyjęcie rozprawy oraz dopuszczenie Pani mgr Katarzyny Brzychcy do jej publicznej obrony.

Małgorzata Kotłowiec